

Vergadering:	PHO+ Energie (conceptverslag)
Datum:	21 november 2018
Aanwezig:	<ul style="list-style-type: none">– Liesbeth Spies (portefeuillehouder Energie vanuit het DB Holland Rijnland, voorzitter)– Willem Joosten (gemeente Leiderdorp)– Ruud Bouter (gemeente Zoeterwoude)– Karin Hoekstra (gemeente Hillegom)– Martine Leewis (Omgevingsdienst West-Holland)– Antoinette Ingwersen (gemeente Nieuwkoop)– Inge van der Meer (gemeente Kaag en Braassem)– Leo Maat (gemeente Alphen aan den Rijn)– Rien Nagtegaal (gemeente Katwijk)– Jacco Knape (gemeente Katwijk)– Monique Lamers (gemeente Voorschoten)– Fleur Spijker (gemeente Leiden)– Huri Sahin (gemeente Oegstgeest)– Marie José Fles (gemeente Noordwijk)– Martijn Bilars (gemeente Noordwijkerhout)– Rob ten Boden (gemeente Teylingen)– Jeroen Ververs (Holland Rijnland)– Vere Monkhorst (Holland Rijnland, verslag)

Afwezig: Jeanet van der Laan (gemeente Lisse), Han Weber (provincie Zuid-Holland), Jeroen Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)

13.00 – 13.15

01 Opening, mededelingen, verslagen vorig PHO+ en Stuurgroep en vaststelling agenda

- Verslag PHO+ Energie van 5 september 2018.
In het verslag van 5 september is aangegeven dat er een inventarisatie gemaakt zal worden van de lopende processen in Holland Rijnland en in Hart van Holland. Jacco Knape informeert naar de stand van zaken van deze inventarisatie. Fleur Spijker geeft aan dat er gesprekken zijn gevoerd; de gedachte is om de lopende processen in Hart van Holland voort te zetten richting afronding en te onderzoeken in hoeverre aansluiting te vinden bij de processen en trajecten in Holland Rijnland.
- Terugkoppeling Stuurgroep Regionale Energietransitie van 7 november 2018.
Antoinette Ingwersen vraagt naar de focus voor het uitvoeringsprogramma van 2019, wat doen we lokaal en wat regionaal? Liesbeth Spies geeft aan dat de uitvoeringslijnen Energiebesparing en Zon op daken vooral lokaal gericht zijn (aandacht voor specifieke doelgroepen). Volgens de planning zullen de uitvoeringslijnen Ruimte en Energie, Warmte en Duurzame Mobiliteit opgenomen worden in het uitvoeringsprogramma voor 2019. De uitvoeringslijnen Energiebesparing en Zon op daken zullen samengenomen worden. De uitvoeringslijn Greenports zal waarschijnlijk niet meer opgenomen worden in het nieuwe uitvoeringsprogramma (de ontwikkelingen zullen we wel volgen).
- Liesbeth Spies en Jeroen Ververs waren op 19 november 2018 uitgenodigd door Han Weber om met de regionale trekkers uit de provincie in gesprek te gaan over de regionale energiestrategieën. Er is gesproken over de ontwikkelingen in de regio's in relatie tot hetgeen er tussen het Rijk, VNG, Unie en IPO wordt afgesproken als vertaling van het Nationale Klimaatakkoord. Volgens de meest recente planning zal het Nationale Klimaatakkoord in december 2018 richting het Planbureau voor de Leefomgeving gaan voor de doorrekening en vertaling naar de ambities afgesproken in het verdrag van Parijs richting 2050. De vaststelling van het Klimaatakkoord volgt dan in mei 2019 en de oplevering van de regionale energiestrategieën in november 2019. De provincie sluit voor wat betreft de regionale energiestrategieën aan bij de bestaande bestuurlijke structuren, zoals wij deze in Holland Rijnland verband kennen. Liesbeth Spies heeft in het gesprek van 19 november aangegeven dat wij het Energieakkoord Holland Rijnland beschouwen als de regionale energiestrategie en het in deze vorm aan willen bieden. Het Energieakkoord rekent in petajoule (PJ) en het Nationale Klimaatakkoord in CO₂-reductie. Liesbeth Spies heeft op 19 november de suggestie gedaan om het Planbureau voor de Leefomgeving in te zetten

bij het omrekenen van de regionale energiestrategieën die geformuleerd zijn in PJ. Liesbeth Spies wijst op het belang van ons Energieakkoord en het uitvoeringsprogramma en pleit ervoor ons vooral niet af te laten leiden en voort te zetten waar wij op het moment mee bezig zijn.

13.15 – 14.00

02 Proces uitvoeringslijn Ruimte en Energie

- Zie bijlage 1 voor de presentatie van Floris de Groot (APPM en als facilitator aanwezig geweest bij de stakeholdersbijeenkomsten).
- In het kader van de uitvoeringslijn Ruimte en Energie zijn er onlangs drie stakeholdersbijeenkomsten georganiseerd: 30 oktober 2018 voor de Duin- en Bollenstreek, 6 november 2018 voor de Rijn- en Veenstreek en 7 november 2018 voor de Leidse regio om te komen tot ruimtelijke kaders voor de opwek van duurzame energie.
- De centrale vraag in de bijeenkomsten: 'hoe past duurzame opwek in onze regio?' De bijeenkomsten waren gericht op bewustwording en het zoeken naar argumentatie. Ingegaan werd vooral op de ruimtelijke voorkeuren en werd nog minder ingegaan op haalbaarheid (financiën, netcapaciteit).
- Opbrengsten van de regionale sessies:
 - Restricties → (VRM e.a.)
 - Dubbel ruimtegebruik
 - Functies koppelen → gebiedstypen
 - Accentueren bestaande structuren → infrastructuur
- Marie José Fles vraagt of er ook gebruik gemaakt wordt van zogenaamde windwokkels en horizontale windturbines. Liesbeth Spies geeft aan dat we ons nu richten op wat in theorie denkbaar en mogelijk is, waarbij gebruik is gemaakt van de bestaande techniek. Mogelijk dat hier in een latere fase naar gekeken zal worden.

Ronde langs de raden

Datum	Gemeente	Tijdstip	Aanwezigheid bestuurders
Woensdag 21 november	Kaag en Braassem	19.30 uur	Liesbeth Spies
Woensdag 28 november	Hillegom	19.30 uur	Karin Hoekstra
Donderdag 29 november	Katwijk	19.30 uur	Liesbeth Spies
Donderdag 6 december	Oegstgeest	20.30 uur	Karin Hoekstra
Donderdag 6 december	Alphen aan den Rijn	21.00 uur	Leo Maat
Maandag 10 december	Teylingen	20.00 uur	Liesbeth Spies
Woensdag 12 december	Leiderdorp	20.00 uur	Liesbeth Spies
Maandag 17 december	Nieuwkoop	20.00 uur	Leo Maat

- Voor de gemeenten die niet in het schema zijn opgenomen zullen nieuwe data geïnventariseerd worden bij de griffies (voor januari 2019).

Proces

- Liesbeth Spies vraagt de aanwezigen of zij zich kunnen vinden in het voorgestelde proces voor de uitvoeringslijn Ruimte en Energie.
- Antoinette Ingwersen is positief over de stakeholdersbijeenkomsten en geeft aan dat het bijgedragen heeft aan bewustwording. Zij vraagt aandacht voor het draagvlak vanuit de bevolking. En geeft aan dat het van belang is om goed na te denken over het proces wat betreft een vlekkenkaart richting DB en AB. Een vlekkenkaart met aangegeven locaties richting de provincie wordt door haar niet gesteund. De suggestie wordt gedaan het aanbod meer beschrijvend te brengen.
- Marie José Fles geeft aan dat er binnen de Duin- en Bollenstreek onderzoek gedaan zal worden naar een methodiek gericht op plekken voor windturbines en zonnevelden en geeft de suggestie dat dit mogelijk opgeschaald kan worden naar de regio. Ze is akkoord met het geschetste proces.
- Rob ten Boden sluit zich aan bij Antoinette Ingwersen en Marié Jose Fles en merkt op dat het van belang is om breder te denken dan enkel aan windturbines en zonnevelden.

- Huri Sahin geeft aan dat het benoemen van een aantal locaties in een volgende verkennende fase gewenst is (om het proces niet te vertragen en ambities te halen) en spreekt over het belang van richtinggevende uitspraken.
- Fleur Spijker wijst op het belang van breed draagvlak en het starten van een eerste verkenning als we stappen willen zetten in het proces.
- Monique Lamers geeft aan dat Voorschoten meerwaarde ziet in een ruimtelijk kader met zoeklocaties; richting geven is van belang.
- Jacco Knappe geeft de suggestie om bij de presentatie voor de raden te beginnen met het bredere beeld te schetsen van het ruimtebeslag in de regio en vraagt wat er verwacht wordt van de ronde langs de raden.
- Leo Maat merkt op dat in plaats van een vlekkenkaart beter gekozen kan worden voor beschrijving in algemene bewoordingen.
- Karin Hoekstra geeft aan dat een vlekkenkaart niet te steunen en schetst het belang van het richten op ruimtelijke kaders.
- Willem Joosten geeft aan het tonen van zoeklocaties en locaties te steunen, de status van de kaart moet daarbij wel duidelijk zijn.
- Ruud Bouter wijst op het belang van het maken van een integrale afweging voordat de kaders worden voorgelegd aan de provincie in maart.
- Liesbeth Spies merkt op dat de volgende stap de ronde langs de raden is en daarna het DB en AB informeren over het proces. Daarbij wordt het volgende voorstel gedaan: ruimtelijke kaders met daarbij langs infrastructuur een vanzelfsprekende optie, waarbij we nog niet spreken over een vlekkenkaart en niet concreet over locaties. De aanwezigen stemmen in met het voorstel en het geschetste proces voor de uitvoeringslijn Ruimte en Energie voort te zetten.
- Liesbeth Spies merkt op daar waar initiatieven zijn deze vooral doorgezet moeten worden en deze geen halt toe te roepen. Daarnaast is het van belang om met andere regio's in gesprek te gaan.

14.00 – 14.10

03 Presentatie CE Delft en APPM over rapport Opmaat naar lokale warmtevisies

- Zie bijlage 2 voor de presentatie van Jasper Schilling (CE Delft) en Floris de Groot van APPM over het rapport Opmaat naar lokale warmtevisies, dat de basis biedt voor de op te stellen lokale warmtevisies.
- Huri Sahin geeft aan dat de gemeente Oegstgeest goed geholpen is met deze methode en dat zij flink aan de slag zullen gaan met de lokale vertaling met de raad en inwoners.
- Liesbeth Spies stelt voor om in een volgende PHO+ Energie meer ervaringen met elkaar te delen op dit gebied.

14.10 – 14.15

04 Terugblik/tussenstand en keuzes voor vervolg

- Op 18 oktober 2018 is er een dag georganiseerd voor de leden van de projectgroep voor een terugblik en vooruitblik op het uitvoeringsprogramma 2019 (met ondersteuning van Twynstra Gudde). Donderdag 6 december 2018 zal er een vervolgmiddag zijn hierop om te werken aan het uitvoeringsprogramma voor 2019.
- Liesbeth Spies vraagt of de aanwezigen akkoord gaan met de volgende punten:
 - *Vaststellen dat op basis hiervan een nieuw uitvoeringsprogramma voor 2019 (met doorloop naar 2023) wenselijk is voor de regionale energietransitie.*
 - *Instemmen met de gestelde kaders voor het nieuwe programma, te weten:*
 - *Nadruk op de uitvoeringslijnen Ruimte en Warmte (onderdelen voor de Regionale Energiestrategie).*
 - *Samenvoegen van uitvoeringslijnen Energiebesparing en Zon op daken.*
 - *Schrappen van de uitvoeringslijn Greenports.*
 - *Continueren uitvoeringslijn Duurzame mobiliteit.*
 - *Heldere structuur, onderscheid Stuurgroep en PHO+.*
 - *Aandacht voor capaciteitsprobleem bij projectgroep en in gemeenten op gebied van energie.*

- *Het resterende budget voor 2018 (waarschijnlijk ongeveer € 100.000,- te reserveren voor het uitvoeringsprogramma regionale energietransitie 2019.*
- De aanwezigen stemmen in met de beslispunten. Het volgende PHO+ Energie zal er ingegaan worden op een concreet voorstel voor een uitvoeringsprogramma 2019.

14.15 – 14.16

05 Inventarisatie WE adviseurs van woningbouwcorporaties

- WE adviseurs heeft een rapport opgesteld over de verduurzaming van de woningbouwvoorraad bij de woningbouwcorporaties, en de rol die overheden daarbij in zouden kunnen nemen. Op 24 januari 2019 wordt er een bijeenkomst georganiseerd waarin gekeken wordt welke concrete acties gezamenlijk opgepakt kunnen worden.
- Liesbeth Spies vraagt of de aanwezigen akkoord gaan met de volgende punten:
 - *Vaststelling van het rapport en de daarin gedane aanbevelingen.*
 - *Intentie uitspreken om verder in gesprek te gaan met de woningbouwcorporaties en tot gezamenlijke afspraken te komen.*
 - *Bijgaand rapport toe te sturen aan het PHO Wonen.*
- De aanwezigen stemmen in met de beslispunten.

14.16 – 14.17

06 Rondvraag

- Leo Maat vraagt of er al meer duidelijkheid is over het tracé van de warmterotonde. De aanwezigen geven aan dat hier nog geen eenduidig antwoord op is (maar wel intenties uit zijn gesproken).